

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 5/2014 vp

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015—2018

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä huhtikuuta 2014 lähettäessään valtioneuvoston selonteon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2015—2018 (VNS 4/2014 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Timo Rivinoja, puolustusministeriö
- komentaja Petri Vähäkangas, Pääesikunta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Julkisen talouden tila ja näkymät, hallituksen asettamat kansalliset tavoitteet sekä EU:n talouspolitiikan koordinaatiosta tulevat sitoumukset määrittävät puitteet, joissa finanssipolitiikkaa harjoitetaan. Maailmantalouden epävarmat suhdannenäkymät vaikuttavat myös Suomen julkisen talouden kehitykseen. Kehyspäätöksessä vuosille 2015—2018 hallitus toteuttaa uusia menosäästöjä siten, että vaalikauden kokonaiskehystasoa alennetaan 690 milj. eurolla vuodelta 2015.

Puolustuskyvyn ylläpidon ja kehittämisen painopisteet kehyskaudella ovat puolustusvoimauudistuksen loppuunsaattaminen, puolustuksen pitkän aikavälin haasteisiin vastaaminen sekä puolustusyhteistyön syventäminen ja laajentaminen.

Puolustusvoimauudistuksessa otetaan käyttöön uusi poikkeusolojen joukkorakenne sisäl-

täen operatiiviset, alueelliset ja paikallisjoukot. Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämisen painopiste on alueellisten joukkojen ja kauko-vaikuttamiskyvyn kehittämisessä. Kehyskauden lopulla painopistettä siirretään operatiivisten joukkojen suorituskyvyn turvaamiseen.

Puolustusvoimauudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat puolustusjärjestelmän tehokkaan toiminnan edellyttämän tason palauttaminen sekä riittävien materiaali-investointien turvaaminen. Valiokunta toteaa, että riittävän ennaltaehkäisykyvyn ja ajanmukaisen puolustuskyvyn varmistamiseksi tulee tavoitteena olla, että kolmannes sotilaallisen maanpuolustuksen määrärahoista käytetään materiaaliseen valmiuteen.

Puolustusministeriön pääluokan menojen osuus bruttokansantuotteesta laskee kehyspäätöksen perusteella 1,26 prosenttiin vuonna 2018 (1,38 % v. 2014). Puolustusministeriön pääluokan osuus valtion budjettitalouden menoista las-

kee vastaavasti 5,0 prosenttiin vuonna 2018 (5,1 % v. 2014). Vuoden 2014 talousarvioon verrattuna puolustusministeriön hallinnonalan kehukseen luettavat määrärahat ovat vuonna 2018 n. 74 milj. euroa eli 3,1 prosenttia alemmalla tasolla. Kun otetaan huomioon se, että vuoden 2014 talousarvio on vuoden 2014 hintaja kustannustasossa ja kehyspäätos vuosille 2015—2018 sisältää kustannustasotarkistuksia, todellinen määrärahavähennys on n. 3,8 prosenttia.

Kehyspääatoksen menosäästöt ja muut muutokset

Kehyksessä oleviin puolustusministeriön hallinnonalan vuoden 2015 menoihin on kohdennettu jo hallituksen aiemmin tekemillä päätöksillä yhteensä 260,5 milj. euron määrärahaleikkaukset. Niistä 0,5 milj. euroa kohdistuu puolustusministeriön menoihin, 238,0 milj. euroa puolustusvoimien toimintamenoihin ja puolustusmateriaalihankintoihin sekä 22,0 milj. euroa sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin.

Nyt tehty kehyspäätos sisältää uusina sopeutustoimina useita puolustusministeriön hallinnonalaan vaikuttavia menosäästöjä.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulee uudistaa toimintojaan siten, että niistä syntyy 7 milj. euron säästö. Puolustusvoimien toimintamenoihin on kohdennettu tähän perustuen samansuuruinen vähennys vuodesta 2015 alkaen. Valiokunta toteaa, että menosäästön aikaansaaminen tulee olemaan haasteellista ja edellyttää Puolustushallinnon rakennuslaitokselta merkittäviä kustannustehokkuutta parantavia toimenpiteitä. Valiokunta pitää tärkeänä, että toimenpiteitä suunniteltaessa otetaan huomioon rakennuslaitoksen omat esitykset sekä tarvittaessa valtionhallinnon henkilöstöpoliittiset periaatteet ja parhaat käytännöt.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin kohdistettiin kehysriihessä puolustusministeriön hallinnonalalle 7 milj. euron vähennys vuodesta 2015 alkaen ja ulkoasiainministeriön hallinnonalalle 6 milj. euron vähennys vuodesta 2016 alkaen. Lisäksi kummaltakin momentilta vähen-

nettiin 3 milj. euroa vuodelta 2015. Valiokunta toteaa saamiinsa asiantuntijalausuntoihin nojautuen, että esitettyjen vähennysten seurauksena on mahdollista, että kaikkia nykyisiä rauhanturvaoperaatioita ei saada vietyä loppuun ilman lisärahoitusta.

Kehyspääatoksen mukaan valtion palkkaliikuma rajoitetaan yleisten työmarkkinoiden vuoden 2013 keskimääräiseen palkkaliikumaa vuositasolla. Tämä toteutetaan siten, että vuoden 2015 toimintamenoja leikataan suoraan suhteessa palkkamenoihin ja vuosina 2016—2018 laskennallinen vähennys kohdennetaan virastojen käyttäytymisen perusteella. Alustavien laskelmien mukaan tämä tarkoittaa puolustusvoimien toimintamenoäärärahoissa n. 3,7 milj. euron vähennystä vuonna 2015. Valiokunta pitää kehitystä huolestuttavana erityisesti silloin, jos päätös vaikuttaa maastossa tapahtuvan harjoitus- ja koulutustoiminnan vähenemiseen.

Virastojen toimintamenoäärärahoihin yleisesti kohdistettavaa 0,5 %:n tuottavuuden kasvua vastaavaa määrärahavähennystä toimintamenoihin ei tehdä puolustusvoimauudistuksen takia. Tätä päätöstä valiokunta pitää myönteisenä, mutta toteaa samalla, että puolustusministeriön menoihin vähennys tehdään sen sijaan vastaavalla tavalla kuin muidenkin ministeriöiden toimintamenoihin.

Kehyspääatoksen mukaan virastojen toimintamenoäärärahoihin tehdään vuosittain toimitilamenojen indeksikorotuksia vastaava laskennallinen lisäys. Valtiovarainministeriön alustavien ohjeiden mukaan lisäys katetaan leikkaamalla vastaavasti virastojen toimintamenoäärärahaja. Puolustusvoimien toimintamenoäärärahaja vähennettäisiin siten nettomääräisesti 0,6 milj. euroa vuonna 2015.

Valiokunta pitää tärkeänä kehityskulkuna, että puolustusvoimien koulutus- ja harjoitustoiminta palautetaan suunnitelman mukaisesti vuodesta 2015 alkaen sodan ajan joukkojen koulutusvaatimusten edellyttämälle tasolle.

Valiokunta pitää myös myönteisenä, että Puolustusvoimien toimintamenoihin on lisätty turvallisuusverkon (TUVE) liikkeenluovutukseen liittyen lisärahoitusta 5 milj. euroa vuosille 2015

ja 2016 ja 3,5 milj. euroa vuodelle 2017 sekä 2,5 milj. euroa vuodelle 2018.

Vaikutukset puolustusjärjestelmän pitkän aikavälin kehitykseen

Käynnissä olevan puolustusvoimauudistuksen tavoitteena on, että toiminta palautetaan kaikilta osin vuonna 2015 uuden organisaatorakenteen edellyttämälle tasolle siten, että rauhan ajan organisaatio tuottaa kustannustehokkaasti sodan ajan joukot, niiden osaamisen ja valmiuden.

Kehyskauden keskeinen haaste on valmistautuminen 2020-luvun alussa tapahtuvaan puolustushaarojen tärkeimpien joukkojen materiaalin vanhenemiseen. Puolustusvaliokunta on johdonmukaisesti korostanut pitävänsä olennaisen tärkeänä sitä, että puolustusjärjestelmän toimivuus voidaan varmistaa vuoden 2015 jälkeisellä kaudella (PuVL 8/2013 vp valtion talousarviosta vuodelle 2014). Valiokunta pitää huolestuttavana, että normaalikäytännöstä poiketen puolustusvoimien materiaalihankintojen indeksikorotus jätetään vuonna 2015 säästösyistä tekemättä.

Kehyspäättös ei myöskään sisällä puolustusministeriön vuoden 2012 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon (VNS 6/2012 vp) perusteella esittämää asteittaista tasokorotusta materiaali-investointeihin vuodesta 2016 alkaen. Valiokunta muistuttaa, että pitkään jatkuva toiminnan tasosta ja materiaalihankinnoista tinkimisen

aiheuttaa kauaskantoisia seurannaisvaikutuksia puolustuskäytölle.

Valiokunta toteaa edellisvuoden kehyslauseuntonsa (PuVL 5/2013 vp) mukaisesti, että sotilaallisen maanpuolustuksen kehittämisen suurimpana haasteena on vuoden 2015 jälkeinen rahoituskehys. Käsittelyssä oleva kehyspäättös ei ota huomioon turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon (VNS 6/2012 vp) kirjattua puolustushallinnon esittämää lisätarvetta suorituskyvyn ylläpitämiseksi, vaan rahoitustaso jää seuraavan hallituksen arvioitavaksi. Puolustusvaliokunta yhtyi selontekolauseuntonsa (PuVL 4/2013 vp) puolustushallinnon näkemykseen, jonka mukaan puolustuspoliittiset linjat vaativat vuonna 2016 noin 50 miljoonan euron ja vuoteen 2020 mennessä asteittain 150 miljoonan euron lisärahoituksen indeksikorotusten lisäksi.

Valiokunta painottaa, että jos turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjausten edellyttämää lisärahoitusta ei pystytä osoittamaan, joudutaan puolustuksen perusratkaisut väistämättä arvioimaan uudelleen.

Lausunto

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jussi Niinistö /ps
vpj. Seppo Kääriäinen /kesk
jäs. Thomas Blomqvist /r
Tuija Brax /vihr
Timo Heinonen /kok
Esko Kurvinen /kok

Pentti Oinonen /ps
Mikko Savola /kesk
Ismo Soukola /ps
Pauliina Viitamies /sd
Tuula Väättäinen /sd
Jyrki Yrttiaho /vr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Martelius.